

	LUISTEREN	LEZEN	GESPREKKEN VOEREN	SPREKEN	SCHRIJVEN
C2					
C1					
B2.2					
B2.1	Begrijpt meer complexe informatie over onderwerpen uit het dagelijkse leven en de wereld van opleiding en beroep in voldoende mate om de draad van het betoog te volgen.				
B1		Kan feitelijke teksten over onderwerpen uit de eigen werk- of leefomgeving lezen met een redelijke mate van begrip.	Kan met redelijk gemak deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit het dagelijkse leven, gericht op het onderhouden van sociaal contact en het regelen van zaken.	Kan een eenvoudige uitleg geven over vertrouwde onderwerpen uit de eigen leef- en werkomgeving.	Subvaardigheid: 1 Aantekeningen, memo's en formulieren. Kan binnen de dagelijkse werkroutine aantekeningen maken en korte berichten schrijven.
A2					
A1					

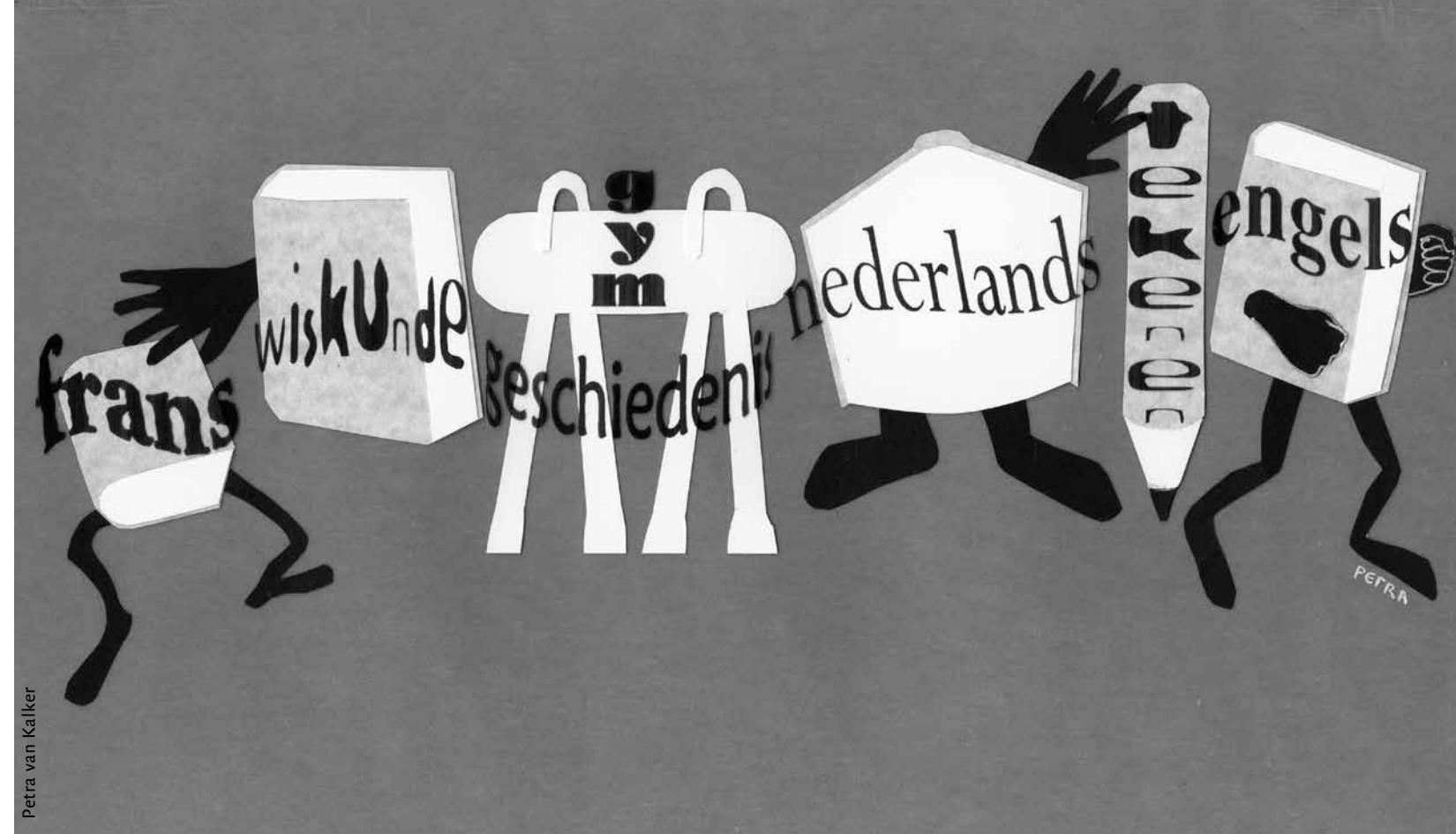
Voorbeeld van een taalcompetentieprofiel Engels voor een Vormgever Ruimtelijke Presentatie en Communicatie, niveau 4.
Bron: Kwalificatiedossier Savantis, mei 2005

kunnen we authentiek toetsen terwijl het gros van onze leerlingen geen internationale stage kan volgen? En wat kan de rol zijn van gestandaardiseerde toetsen in een portfolio benadering?

Iedereen was het erover eens dat je beoordeling niet als sluitstuk van een opleidingstraject moet zien, maar als een continu proces, waarbij leren en beoordelen steeds twee kanten van één proces zijn. Een belangrijk punt dat naar voren kwam is het scholen van taaldocenten tot assessoren. Daarnaast kan het zinvol zijn om op bepaalde onderdelen gestandaardiseerde toetsen in te zetten en de resultaten daarvan mee te wegen in het portfolio. Ze kunnen ook worden gebruikt om de betrouwbaarheid van de beoordelingen van de assessoren te meten en te waarborgen. Ten slotte draait het alle-

maal om het ontwerpen van een verantwoorde mix: veel verschillende toetsmomenten, verschillende toetsvormen en verschillende beoordelaars. En een gestandaardiseerde, eventueel internationaal erkende toets met certificaat kan een mooie aanvulling op een rijk gevuld taalportfolio zijn. De eerste stappen in die richting worden ook al gezet met een pilot van het Goethe Instituut en enkele ROC's met een certificaat Duits op A1 niveau in combinatie met de portfoliomethodiek. De beweging zit erin, de bal is aan het rollen. Wat de hoofdrol krijgt, blijft nog even spannend... Misschien is de uitkomst wel een dergelijk samenwerkend duo! ■

Marianne Driessen is senior opleidingskundig adviseur op het gebied van talen en ICT bij CINOP (Centrum voor Innovatie van Opleidingen) in 's-Hertogenbosch.

SOS: Samenhang Op School Samenhang in de vernieuwde onderbouw

Bij iedere onderwijsvernieuwing blijkt het onderwijs een tumultueus speelveld te zijn. Docenten, schoolleiders, uitgever, vakdidactici, ondersteuningsinstellingen, lerarenopleiders en de Projectgroep Onderbouw-VO doen allemaal hun eigen duit in het zakje van de vernieuwing. In het krachtenspel van alle betrokken partijen loopt de eindgebruiker van de vernieuwing het risico buiten beeld te blijven: de leerling. Bij elke kleine en grote stap op weg naar meer samenhang in de onderbouw geldt uiteindelijk dan ook maar één simpele vraag: wat schiet de leerling ermee op?

Tiddo Ekens

In de aanloop naar de goedkeuring van de plannen voor de nieuwe onderbouw heeft het niet ontbroken aan opwinding. Al snel werd bijvoorbeeld gesuggereerd dat het vak Nederlands als afzonderlijk vak zou worden opgeheven. Leerlingen passen taal immers overal en altijd toe, zodat je Nederlands volgens deze redenering

duis prima kunt onderbrengen bij andere vakken. Ook de moderne vreemde talen zouden hun vaste plaats in het rooster kunnen vergeten. Periodisering – oftewel een tijdelijke intensieve onderdompeling – zou een effectievere manier zijn om een moderne vreemde taal te verwerven.

In de plannen voor de onderbouw is er echter geen sprake van opheffing van welk vak dan ook, terwijl ook bovengenoemde periodisering niet wordt opgelegd.

Wel wordt aangedrongen om leerlingen zoveel mogelijk samenhang te laten zien tussen de verschillende vakken, onder andere om overlap tussen vakken te voorkomen. Zo is het volgens de plannen aan te raden dat leerlingen bij Nederlands en de moderne vreemde talen kunnen terugvallen op hetzelfde begrippenkader dat eenduidig, eenmalig en gecoördineerd wordt aangeleerd. Afstemming en efficiëntie vormen dus het credo met als doel om de kinderen een eenduidige kijk op de werkelijkheid te geven en om onnodige overlap te voorkomen.

Meer samenhang

Een pleidooi voor meer samenhang in de onderbouw klinkt alleszins redelijk, zeker op basis van de ervaringen met de versnipperde basisvorming. De centrale vraag is hoe je in de onderbouw de samenhang tussen vakken handen en voeten kunt geven. In de afgelopen jaren hebben scholen dat in veel gevallen op eigen initiatief gedaan, nog voordat de Projectgroep Vernieuwing Basisvorming in het leven was geroepen. Samenhang kan op verschillende manieren worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door het werken in leergebieden, door (vak)inhoudelijke of door schoolorganisatorische ingrepen.

Samenhang door het werken in leergebieden

De kerndoelen voor Nederlands, Engels (en de overige moderne vreemde talen) zijn per vak beschreven. Bij vakken zoals natuurkunde, scheikunde, aardrijkskunde en geschiedenis zijn de kerndoelen echter gegroepeerd in leergebieden, bijvoorbeeld mens en natuur of mens en maatschappij.

Leergebieden zijn niet nieuw. Tal van scholen hebben al ervaring in bijvoorbeeld het leergebied *nask* waarbij natuur- en scheikunde gecombineerd worden. Het vak Nederlands en de moderne vreemde talen worden inmiddels op enkele scholen samengevoegd in een leergebied communicatie om overlap in bijvoorbeeld grammaticaonderwijs, spreek- en schrijfconventies en sociaal-communicatieve vaardigheden te voorkomen.

Het werken in kleinere of grotere leergebieden dient twee doelen. Belangrijkste doel is om het overzicht en de samenhang voor leerlingen te vergroten. Een tweede doel is om ongewenste overlap te voorkomen en daarmee tijd te besparen.

Valkuil van samenvoeging van vakken kan zijn dat de afzonderlijke inhoud van het vak verwaterd. Integratie van een taal met een zaakvak heeft weliswaar als voor-

deel dat taal in een inhoudelijke en natuurlijker context wordt geoefend en geleerd. Nadeel hiervan kan echter zijn dat leerlingen onvoldoende gerichte feedback krijgen bij het aanleren en verbeteren van hun taalvaardigheid, met het risico van kromspraak.

Vak(inhoudelijke) samenhang

Met de beschikbaarheid van nieuwe leermiddelen voor de onderbouw, komt de ambitie van meer samenhang in de onderbouw dichterbij. Maar wat kunt u zelf al doen om de samenhang in inhoud en didactiek te versterken? Hier volgen een aantal suggesties.

→ *Ga in de lesmethode op zoek naar taken, open opdrachten en projecten.*

De meeste leergangen bevatten uitdagende, vakoverstijgende en activerende opdrachten die bijvoorbeeld 'taak', 'keuzeopdracht', 'project' of 'totaalopdracht' worden genoemd. Deze grotere opdrachten bevinden zich meestal in de marge van de methode, bijvoorbeeld achterin het hoofdstuk, in de docentenhandleiding of op de methodewebsite. Overslaan is – onder andere vanwege de extra organisatie – verleidelijk, maar in het kader van samenhang verdient het aanbeveling om een dergelijke activerende opdracht uit te voeren en de ervaringen met collega's te delen. Taaltaken, open opdrachten en projecten leggen vaak verband tussen verschillende modaliteiten van de taal alsook tussen de leerstof en de actuele leefwereld van de leerling.

→ *Begin de les zonder het boek.*

Nieuwe leerstof? Houd het boek nog even dicht. Verzamel op het bord alles wat de leerlingen – gezamenlijk – al weten. Stel met andere woorden eerst de leerlingen centraal, daarna het boek.

→ *Zoek de cursus in het boek.*

Lesmethodes bestaan meestal uit afzonderlijke lessen of paragrafen waardoor leerstof versnipperd gepresenteerd wordt. Kijk welke lessen of paragrafen tezamen een cursus vormen, met een duidelijk begin en einde. Filter uit de methode een lees- of schrijfcursus of een cursus woordenschatstrategieën en bied dit als één geheel, in samenhang, aan.

→ *Ga uit van de ervaring van de leerling, oftewel: vraag het de leerling.*

Leerlingen brengen de nodige ervaring en taalvaardigheid al met zich mee de les in. Gebruik deze ervaring,

laat leerlingen hun kennis en ervaring delen, laat leerlingen van elkaars taalvaardigheid leren. En tot slot: laat leerlingen benoemen wat ze willen leren.

Organisatorische samenhang

Zonder ingrijpend aan de inhoud van lessen te sleutelen en zonder vakken samen te voegen in leergebieden, kan samenhang tot stand worden gebracht door in de organisatie van het onderwijs enkele aanpassingen aan te brengen. Hier volgen enkele schoolorganisatorische suggesties met een korte toelichting.

→ *Vorm een kernteam.*

Bespreek driewekelijks in een vast en klein team per leerjaar – het kernteam – de inhoud en de organisatie van de lessen. Wissel tips uit en stem de lessen af in bijvoorbeeld terminologie, vakoverstijgende vaardigheden of thema's.

→ *Cluster de talen in het rooster.*

Zet de talen in het rooster achter elkaar. In deze uren kan een meertalig project worden uitgevoerd. Ook kan in deze opeenvolgende uren intensief aan een talig aspect uitvoeriger worden gewerkt, bijvoorbeeld scannend lezen, woordbetekenissen raden, informatievaardigheden, presentatievaardigheden, grammatica of leenwoorden.

→ *Geef de talen in een vast lokaal.*

Geef de talen in een vaste ruimte. Richt het lokaal rijk in met posters over bijvoorbeeld lees- en schrijfstrategieën, gesprekstechnieken, informatie- en presentatievaardigheden, woordenschatuitbreiding of grammaticale begrippen. Bied landeninformatie en zorg voor een keur aan audiovisuele en digitale leermiddelen.

→ *Maak de lestijd langer.*

Verleng de lestijd naar bijvoorbeeld 60 of 90 minuten. Leerlingen hebben in een langere les meer leer- en oefentijd om zich de taalvaardigheid eigen te maken. Ook zijn er op een lesdag minder startmomenten, is de dag dus minder versnipperd en wordt de leerling met een kleinere groep docenten geconfronteerd.

→ *Benut meervakkigheid.*

Geef als meervakkige docent zoveel mogelijk les aan hetzelfde leerjaar in de verschillende vakken. In een zaakvak kan de talendocent dan ingaan op vaktaal en taalgericht vakonderwijs verzorgen. Ook wordt de

samenhang vergroot als één docent twee of drie talen voor dezelfde groep aanbiedt.

→ *Creëer een corridor.*

Plan een vast moment per week in voor zelfwerkzaamheid of voor het werken aan (vakoverstijgende) projecten. Docenten uit verschillende vakken begeleiden tijdens dit dagdeel en kijken in de keukens van de vakken.

→ *Maak een projectrooster.*

Plan twee keer per jaar een project van een week. Docenten uit verschillende vakken begeleiden tijdens deze projectweek. Alle vakken en leergebieden komen in meer of mindere mate aan de orde. Taalvaardigheid kan in een natuurlijke context worden toegepast en geëvalueerd.

→ *Breek enkele muren weg.*

Creëer grotere leer- en werkruimtes, bijvoorbeeld een studielandschap of een open leercentrum, waar grotere groepen leerlingen onder begeleiding kunnen werken. Vrijkomende tijd voor docenten kan besteed worden aan afstemming en samenhang tussen vakken of aan het begeleiden van taal- en/of vakoverstijgende projecten.

Samenvatting en conclusie

De vernieuwde onderbouw biedt de school tal van kansen om het onderwijs naar eigen voorkeur in te richten. Nog meer dan voorheen kan onderwijs op maat geleverd worden dat nauw aansluit bij de wensen van de leerlingen en de actualiteit. In de onderbouw keert vooral de term samenhang vaak terug als element van vernieuwing.

Deze samenhang kan op verschillende manieren tot stand worden gebracht, door het werken in leergebieden, door vakinhoudelijke of door schoolorganisatorische aanpassingen. De SOS-noodroep voor meer Samenhang Op School kan door de school naar eigen voorkeur worden beantwoord.

Bij Nederlands en de moderne vreemde talen ligt het voor de hand om leerlingen in de onderbouw een stem te geven. Enerzijds door de al aanwezige talige ervaring en de twaalfjarige levenservaring van de leerling actief te gebruiken voor de invulling van de lessen, anderzijds door lessituaties te creëren waarin de leerlingen zelf aan de slag gaan en hun stem – letterlijk – gebruiken. Taal is tenslotte vooral een kwestie van gewoon doen. ■